

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2010-2011

27 JANVIER 2011

Proposition de loi visant à protéger l'exercice des droits garantis par la Constitution et par la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales

(Déposée par MM. Alain Courtois
et Jacques Brotchi)

DÉVELOPPEMENTS

La présente proposition de loi reprend le texte d'une proposition qui a déjà été déposée au Sénat le 10 août 2007 (doc. Sénat, n° 4-150/1 - SE 2007).

Il y a quelques années, des événements graves démontrant l'emprise des sectes sur les personnes avaient amené le Parlement à créer une commission d'enquête. Après un travail fouillé, celle-ci avait présenté ses conclusions dans un volumineux rapport rédigés par les députés Duquesne et Willems. Ce rapport préconisait plusieurs mesures, tant au plan fédéral qu'au niveau communautaire.

Au plan fédéral, il était proposé de compléter notre arsenal juridique par une disposition générale visant à protéger l'exercice par les citoyens de leurs droits constitutionnels fondamentaux. Une proposition de loi a été déposée par Monsieur Antoine Duquesne à la Chambre des représentants (1). Elle est depuis restée lettre morte. Sa pertinence mérite que cette proposition soit redéposée car les justifications données par l'auteur sont toujours d'actualité.

(1) Proposition de loi insérant un article 146bis dans le Code pénal, visant à protéger l'exercice des droits garantis par la Constitution et par la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales, Chambre des représentants, DOC 49 1191/001.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2010-2011

27 JANUARI 2011

Wetsvoorstel tot bescherming van de uitoefening van de door de Grondwet en het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en van de fundamentele vrijheden gewaarborgde rechten

(Ingediend door de heren Alain Courtois
en Jacques Brotchi)

TOELICHTING

Dit wetsvoorstel neemt de tekst over van een voorstel dat reeds op 10 augustus 2007 in de Senaat werd ingediend (stuk Senaat, nr. 4-150/1 - BZ 2007).

Toen enkele jaren geleden uit enkele ernstige voorvallen bleek hoezeer sekten individuen in hun greep kunnen houden, stelde het parlement een onderzoekscommissie in. Die commissie leverde gedetailleerd werk en formuleerde haar besluiten in een lijvig verslag, dat werd opgesteld door de volksvertegenwoordigers Duquesne en Willems. Dat verslag bevatte diverse maatregelen, zowel op federaal als op communautair niveau.

Op federaal gebied werd voorgesteld onze rechtsregels aan te vullen met een algemene bepaling om de fundamentele grondwettelijke rechten van de burger te beschermen. De heer Antoine Duquesne diende in de Kamer van volksvertegenwoordigers een daartoe strekkend wetsvoorstel in (1). Het is sindsdien een dode letter gebleven. Gezien het belang van het wetsvoorstel verdient het opnieuw te worden ingediend, want de door de indiener aangevoerde motieven zijn nog steeds brandend actueel.

(1) Wetsvoorstel tot invoeging van een artikel 146bis in het Strafwetboek met het oog op de bescherming van de uitoefening van de door de Grondwet en het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en van de fundamentele vrijheden gewaarborgde rechten, Kamer van volksvertegenwoordigers, Stuk nr. 49 1191/001.

On reprend ci-après les développements de la proposition de 1997.

« Tout individu est libre de disposer de sa personne comme il l'entend. Sa vie et sa dignité d'être humain s'imposent par contre au respect de tous ceux avec qui il entre en relation.

Les libertés fondamentales garanties par la Constitution sont intangibles et doivent être intégralement respectées. Aussi, l'abus qui en est fait par certaines personnes ou associations doit-il être vigoureusement combattu.

Etabli sur base d'une enquête importante, objective et menée sans *a priori*, le rapport de la Commission d'enquête parlementaire visant à élaborer une politique en vue de lutter contre les pratiques illégales des sectes et le danger qu'elles représentent pour la société et pour les personnes, particulièrement les mineurs d'âge, montre que certains mouvements sectaires transgressent ces principes essentiels et traitent leurs adeptes d'une façon inhumaine ou dégradante en les soumettant à un régime les empêchant de mener une vie conforme à la dignité humaine.

Ainsi, par les mécanismes qu'elles développent, ces sectes bafouent quotidiennement les droits de l'homme, des atteintes physiques (mauvais traitements, coups et blessures, séquestration, agression sexuelle, non assistance à personne en danger ou pratique illégale de la médecine) aux atteintes psychiques à la personne humaine (déstabilisation mentale, manipulation, aliénation) en passant par le non-respect de la vie privée et familiale de l'individu, de son domicile et de sa correspondance ou le refus de prendre en considération les principes selon lesquels nul ne peut être tenu en esclavage ou en servitude, ainsi que le droit de toute personne à la liberté et à la sûreté ou, plus fondamentalement encore, à la vie. Elles malmènent également les libertés fondamentales de l'individu et notamment les libertés de pensée, de conscience, d'expression, d'opinion ou celle de recevoir et communiquer des informations ou des idées.

Si notre arsenal législatif permet de sanctionner les délits en matière de famille — l'abandon, la nonprésentation, le rapt d'enfants — ainsi que l'abus de confiance, l'exercice illégal de l'art de guérir, l'association de malfaiteurs, la calomnie, les coups et blessures, volontaires ou non, le recel, les faux et usages de faux, l'attentat à la pudeur, le viol, la prostitution, l'outrage public aux bonnes moeurs, la non-assistance à personne en danger, les délits en matière de stupéfiants ou le non-respect de la législation sociale, il s'avère encore insuffisant.

Hieronder volgt de toelichting van het wetsvoorstel van 1997.

« Ieder individu mag naar eigen goeddunken over zijn persoon beschikken. Zijn leven en zijn waardigheid als mens daarentegen moeten worden gerespecteerd door al degenen met wie hij in aanraking komt.

De door de Grondwet gewaarborgde fundamentele vrijheden zijn onaantastbaar en moeten onverkort geëerbiedigd worden. Als sommige personen of verenigingen daar misbruik van maken, moet daartegen dan ook streng worden opgetreden.

De parlementaire onderzoekscommissie belast met de beleidsvorming ter bestrijding van de onwettige praktijken van de sekten en van de gevaren ervan voor de samenleving en voor het individu, inzonderheid voor de minderjarigen, heeft op basis van een diepgaand, objectief en zonder *a-priori's* uitgevoerd onderzoek, haar verslag opgesteld. Daarin wordt aangetoond dat sommige sektarische bewegingen voornoemde essentiële beginselen met voeten treden en hun volgelingen onmenselijk of mensonterend behandelen door hen te onderwerpen aan een regime dat hen verhindert een menswaardig leven te leiden.

Zo schenden die sekten met de door hen uitgedokterde leefregels dagelijks de mensenrechten. Dat gaat van fysiek geweld (mishandelingen, slagen en verwondingen, willekeurige opsluiting, seksuele agressie, het niet verlenen van bijstand aan personen die in gevaar verkeren of onwettige uitoefening van de geneeskunde) tot psychisch geweld (mentale destabilisering, manipulatie, vervreemding) via een gebrek aan eerbied voor de persoonlijke levenssfeer en voor het gezinsleven van het individu, voor diens woning en voor zijn correspondentie of de weigering om rekening te houden met de beginselen luidens welke niemand in slavernij of dienstbaarheid mag worden gehouden en evenmin met het recht van eenieder op persoonlijke vrijheid en veiligheid of, nog essentiëler, met het recht op leven. Bovendien doen zij de fundamentele vrijheden van het individu geweld aan en dat geldt met name voor de vrijheid van gedachte, van geweten, van meningsuiting, van opinie of de vrijheid om inlichtingen of ideeën te ontvangen of door te geven.

Ons wettenarsenaal biedt weliswaar de mogelijkheid om gezinsmisdrijven te bestraffen — zoals verlatting, het niet tonen of de ontvoering van kinderen — alsmede de onwettige uitoefening van de geneeskunde, de vereniging met het oogmerk om misdrijven te plegen, laster, al of niet vrijwillige slagen en verwondingen, heling, valsheid in geschrifte, aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, prostitutie, openbare schennis van de goede zeden, het niet verlenen van bijstand aan in gevaar verkerende personen, drugsmisdrijven of de niet-naleving van de sociale wetgeving. Dat arsenaal is evenwel nog ontoereikend.

La présente proposition vise à l'enrichir par l'introduction, dans le Code pénal, d'une disposition visant à protéger la liberté de décision et d'action de chacun à l'encontre de l'individu ou de l'association qui, par des moyens de pression, veut au contraire lui opposer des actes ou des omissions ainsi qu'à réprimer les faits de violence ou les manoeuvres de contrainte psychologique portant atteinte aux droits fondamentaux visés au titre II de notre Constitution coordonnée et à la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales.

La nouvelle infraction portera également sur les droits civils et politiques et permettra, le cas échéant, de poursuivre les faits commis par une association de malfaiteurs. Une condamnation pénale sur base du nouvel article proposé serait, dès lors, constitutive d'un dol pouvant entraîner la nullité des actes posés dans les circonstances précitées.

Reposant sur des notions ayant un sens précis en droit, ce texte formulé de façon générale a pour mérite de ne pas viser spécifiquement les sectes. Il ne prévoit de répression que lorsque les comportements réputés nuisibles mettent en cause l'exercice des libertés fondamentales garanties par la Constitution.

La liberté est trop belle pour la laisser pervertir par ceux qui s'en servent comme paravent pour dissimuler leur turpitude et pour se livrer à une nouvelle exploitation de l'Homme quand ce n'est pas pour s'attaquer aux fondements même de notre société démocratique. Il nous revient de la protéger.»

En ces temps où les repères se perdent et les valeurs sont remises en question, les sectes risquent de trouver un terrain propice pour leurs actions qui mettent en danger l'autonomie et la liberté individuelles.

Alain COURTOIS.
Jacques BROTCHE.

*
* *

Dit voorstel wil dat arsenaal aanvullen door in het Strafwetboek een bepaling op te nemen die enerzijds de beslissings- en handelingsvrijheid van eenieder wil beschermen tegen het individu dat of de vereniging die hem met pressiemiddelen daden of verzuimen wil tegenwerpen en anderzijds gewelddaden of psychologische dwang wil tegengaan die de fundamentele rechten als bedoeld in titel II van onze Grondwet en in het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en van de fundamentele vrijheden zouden schenden.

Het nieuwe misdrijf zal ook betrekking hebben op de burgerlijke en politieke rechten en zal in voorkomend geval ook de mogelijkheid bieden wandaden te vervolgen van verenigingen met het oogmerk om misdrijven te plegen. Een veroordeling tot straf op grond van het voorgestelde nieuwe artikel zou derhalve de kenmerken hebben van bedrog wat kan leiden tot de nietigheid van de in de voormelde omstandigheden gestelde daden.

De in algemene bewoordingen gestelde tekst, die steunt op begrippen die in het recht een strak afgebakende betekenis hebben, heeft de verdienste dat hij niet alleen de sekten viseert. Hij legt slechts straffen op als de schadelijk geachte gedragingen de uitoefening van de grondwettelijk gewaarborgde fundamentele vrijheden in gevaar brengen.

Vrijheid is een te kostbaar goed om ze te laten verkwanselen door degenen die ze gebruiken als dekmantel om hun schandelijk gedrag te verhelen en om zich schuldig te maken aan een nieuw soort uitbuiting van de Mens of om de grondslagen zelf van onze democratische samenleving te ondergraven. Het is onze taak die samenleving te beschermen.»

In tijden waarin alle richtsnoeren wegvallen en waarden op de helling worden gezet, bestaat de kans dat de sekten een gunstige voedingsbodem aantreffen voor hun handelingen die de individuele autonomie en vrijheid in het gedrang brengen.

*
* *

PROPOSITION DE LOIArticle 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution

Art. 2

Dans le livre II, titre II, du Code pénal, sous un chapitre *IIbis* (nouveau), intitulé « des atteintes portées aux droits garantis par la Constitution et par la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales », il est inséré un article *146bis*, rédigé comme suit :

« Art. *146bis*. — Nonobstant l'application des articles 322 à 326, sera puni d'un emprisonnement de deux ans à cinq ans et d'une amende de cent euros à deux mille euros ou d'une de ces deux peines seulement, ainsi qu'à l'interdiction pour un terme de cinq ans à dix ans des droits visés à l'article 31, quiconque aura, en tant qu'auteur, coauteur ou complice, par voie de fait, violence, menaces ou manœuvres de contrainte psychologique contre un individu, soit en lui faisant craindre d'exposer à un dommage, sa personne, sa famille, ses biens ou son emploi, soit en abusant de sa crédulité pour le persuader de l'existence de fausses entreprises, d'un pouvoir imaginaire ou de la survenance d'événements chimériques, porté atteinte aux droits fondamentaux visés au titre II de la Constitution et à ceux garantis par la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales. »

10 décembre 2010.

Alain COURTOIS.
Jacques BROTCHE.

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In het tweede boek, titel II, van het Strafwetboek, wordt onder hoofdstuk *IIbis* (*nieuw*), met als opschrift « Schendingen van de door de Grondwet en het Verdrag ter bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden gewaarborgde rechten », een artikel *146bis* ingevoegd, luidend als volgt :

« Art. *146bis*. — Niettegenstaande de toepassing van de artikelen 322 tot 326, wordt met gevangenisstraf van twee tot vijf jaar en met geldboete van honderd euro tot tweeduizend euro of met een van deze straffen alleen, alsmede met het verbod tot uitoefening gedurende een termijn van vijf tot tien jaar, van de in artikel 31 bedoelde rechten gestraft, hij die als dader, mededader of medeplichtige, door feitelikheden, geweld, bedreigingen of psychologische dwang ten aanzien van een individu, hetzij door hem te doen vrezen dat hij zijn persoon, zijn gezin, zijn goederen of zijn betrekking schade zal berokkenen, hetzij door misbruik te maken van zijn lichtgelovigheid om hem te overtuigen van het bestaan van valse ondernemingen, van een ingebeelde macht of van het zich voordoen van denkbeeldige gebeurtenissen, de fundamentele rechten als bedoeld in titel II van de Grondwet schendt of die welke door het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en van de fundamentele vrijheden gewaarborgd worden. »

10 december 2010.